

PAPER DETAILS

TITLE: Benedek Péri, [Haydar H?arizmi, "Mahzan-al-asrar"- The Treasury of Secrets], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020

AUTHORS: Ayse Hilal Kalkandelen

PAGES: 372-378

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3999979>

Benedek Péri, [*Haydar H̄ārizmī*, “*Maḥzan-al-asrār*”- *The Treasury of Secrets*], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020.

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Kitap İncelemesi Book Review

Sorumlu yazar:
Corresponding author:

Ayşe Hilal Kalkandelen

Atatürk Üniversitesi
ahilal@atauni.edu.tr

Başvuru / Submitted:
11 Haziran 2024

Kabul / Accepted:
6 Temmuz 2024

DOI: 10.21021/osmed.1499893

Atıf / Citation:

Kalkandelen A. H. “Benedek Péri, [*Haydar H̄ārizmī*, “*Maḥzan-al-asrār*”- *The Treasury of Secrets*], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020”, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 21 (2024): 372-378.

Benzerlik / Similarity: 2

Öz

Şairler, etkisinde kaldıkları mümtaz şairlere olan hayranlıklarını, onların şiirlerinin tavrını, edasını, veznini ve kafiyesini kullanarak göstermişlerdir. Bir şairin şiirini başka bir şairin aynı konu, vezin, kafiye veya redifle yazması işine “nazire” veya “tanzir” adı verilir. Türk ve Fars edebiyatında 12. yüzyıldan itibaren görülen nazire, şairlerin yetişmesine öncülük ederken nazire mecmualarının oluşmasını da sağlamıştır. 16. yüzyıldan itibaren bu mecmuaların yaygınlaştığı görülmektedir. Pek çok şair Nizâmî-i Gencevî’nin (582/1186-602/1209) *Maḥzenü’l-esrâr* isimli eserine nazire yazmıştır. Bu nazirelerden biri de Mîr Haydar/Haydar Tilbe olarak da bilinen 14-15. asır şairi Haydar H̄ārizmî’nin (d.?? - ö. ??) *Maḥzenü’l-esrâr*’ıdır. Türk şairleri arasında gelenek hâline gelmiş ve özellikle Gencevî’nin *Maḥzenü’l-esrâr* mesnevisine yapılan nazirelerden biri olan *Maḥzenü’l-esrâr* üzerine de Benedek Péri tarafından bir çalışma yapılmıştır. *Maḥzenü’l-esrâr*’ı aynı adla yazan Péri, H̄ārizmî’nin hayatını ve eserini tanıttıktan sonra eserin Budapeşte nüshasını esas alarak metni transkribe etmiş ve İngilizce çevirisini yapmıştır. Bu çalışmada, “Benedek Péri, [*Haydar H̄ārizmī*, “*Maḥzan-al-asrār*”- *The Treasury of Secrets*], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020” adlı eserin tanıtımı yapılacaktır.

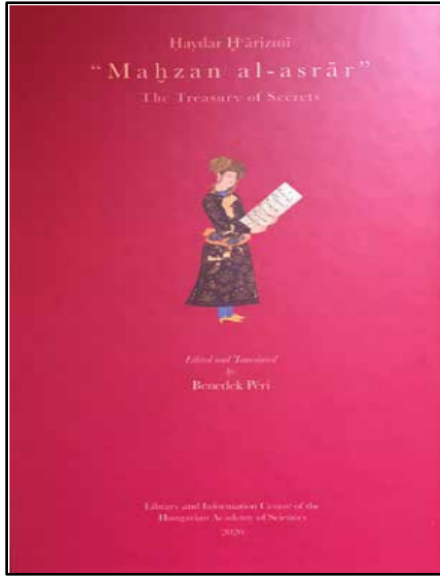
Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Osmanlı, Nazire, Mesnevi, Şiir.

Abstract

Poets have shown their admiration for the distinguished poets that they have influenced by using the attitude, tone, meter, and rhyme of their poems. Writing a poem by another poet with the same subject, meter, rhyme, or redif is called “nazire” or “tanzir”. Nazire, which has been seen in Turkish and Persian literature since the 12th century, pioneered the development of poets and led to the formation of nazire magazines. From the 16th century onwards, it is seen that these magazines have become widespread. Many poets made naziras to the *Maḥzenü’l-esrâr* of Nizâmî-i Gencevî’s (582/1186-602/1209). One of these naziras was *Maḥzenü’l-esrâr* by the 14th-15th century poet Haydar H̄ārizmî, (d.?? - ö. ??) also known as Mîr Haydar/Haydar Tilbe. A study was also made by Benedek Péri about *Maḥzenü’l-esrâr*, which has become a tradition among Turkish poets and is one of the naziras made especially to the *Maḥzenü’l-esrâr* masnavi of Gencevî. Péri, who wrote the work named *Maḥzenü’l-esrâr* with the same name, introduced the life and work of H̄ārizmî, then transcribed the text based on the Budapest copy of the work and translated it into English. In this study, the work named “Benedek Péri, [*Haydar H̄ārizmī*, “*Maḥzan-al-asrār*”- *The Treasury of Secrets*], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020” will be introduced.

Keywords: Turkish Literature, Ottoman, Nazire, Masnavi, Poem.

Benedek Péri, [*Ḥaydar Ḥārizmī, “Maḥzan-al-asrār”- The Treasury of Secrets*], Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2020

Nizāmī-i Gencevī'nin *Ḥamse*'sine nazire yazmak, Türk şairleri arasında gelenek hâline gelmiş ve özellikle *Maḥzenü'l-esrār* mesnevisine Çağatay ve Osmanlı sahasında pek çok nazire yazılmıştır. Ali Şîr Nevāī'nin (1441-1501) *Ḥayretü'l-ebrār*, Bursalı Rahmī'nin (d. ?/? - ö. 975/1567/68) *Gül-i şadberg*, Bursalı Cinānī'nin (d. ?/? - ö. 1004/1595) *Riyāzū'l-cinān*, Nev'î-zāde Atāyī'nin (d. ?/? - ö. 1045/1635) *Nefhatü'l-ezhār*, Taşlıcalı Yahya'nın (ö. 990/1582) *Gülşen-i envār*, Gelibolulu Âlī'nin (d. 948/1541 - ö. 1008/1600) *Tuhfetü'l-uşşâk*, Derviş Hayālī'nin (d. ?/? - ö. ?/?) *Ravzatü'l-envār*, Ahmed Rıdvan'ın (?) *Maḥzenü'l-esrār*, Azerî İbrahim Çelebi'nin (ö. 993/1585) *Naḳş-ı hayāl* isimli eserleri ile Ḥaydar Ḥārizmī'nin *Maḥzenü'l-esrār* isimli eseri Nizāmī -i

Gencevī'nin aynı adlı eserine yapılan nazirelerdendir.¹

Maḥzenü'l-esrār hakkında Ayet Abdülaziz Goca'nın *Ḥaydar Tilbe'nin Maḥzenü'l-Esrâr Mesnevisi* adında bir doktora; Hayrullah Acar'ın *Nizâmî-i Gencevî'nin Maḥzenü'l-Esrâr Mesnevisine Osmanlı Sahasında Yazılmış Türkçe Nazireler* adında bir Yüksek Lisans; Sara Behzad'ın *Şem'î Şem'ullah ve Şerh-i Maḥzenü'l-Esrâr (İnceleme-tenkitli metin-özel isimler sözlüğü)* adında bir doktora ve Seyhan Karakütük'ün *Şemsî-yi Bağdâdî'nin Manzar-i Ebrâr Mesnevisi ve Nizâmî'nin Maḥzenü'l-Esrâr'ı ile Karşılaştırması* adında bir Yüksek Lisans çalışması bulunmaktadır. Bu konuda İ. Hakkı Aksoyak “Maḥzenü'l-Esrâr geleneğine Bağlı Mesnevilerdeki Ortak Hikayeler”; Mahmut Kaplan “Nizâmî'nin Maḥzenü'l-Esrârına Osmanlı Coğrafyasında Türkçe Yazılan Nazire ve Cevaplara Dair”; Şeyma Benli “Bir Metin Yeniden Yazılırken Neler Değiştirilir: Dâfi‘u'l-Hüzn ve Maḥzenü'l-Esrâr Örneği”; Mutlu Melis Özgeriş “Maḥzenü'l-Esrâr Silsilesinin Son Halkalarından Biri: Genc-i Edeb”; Tahmine Bedelova “Nizâmî Gencevî'nin Maḥzenü'l-Esrâr Mesnevisinde Tarihi Şahsiyetler” ve Serkan Çakmak “Maḥzenü'l-Esrâr'ın Uygur Harfli Ali Şah Bahşî Nüshası” başlıklı makaleleri yazmışlardır. I. Uluslararası Türk-İran Dil ve Edebiyat İlişkileri Sempozyumu'nda Esra Çakar Yördem “Nizâmî-i Gencevî'nin Maḥzenü'l-Esrâr'ı ile Medîhî'nin Cennet-i Ahrâr'ının Mukayesesi” adında bir bildiri sunmuştur. Hasan Kaya-Hacı İbrahim Demirkazık tarafından yazılmış *Maḥzenü'l-Esrâr (İnceleme-Metin) Behiştî Ahmed* ismiyle bir kitap mevcuttur. Maḥzenü'l-esrâr (Ahmed-i Rıdvan) maddesi de *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*'ne Mahmut Kaplan tarafından yazılmıştır.

Makalede Ḥaydar Ḥārizmī'nin *Maḥzenü'l-esrār* adlı naziresi üzerine Prof. Dr. Benedek Péri tarafından yazılmış olan eser incelenmiştir. Eser, 224 sayfadan oluşmaktadır; kitabın yazarı, Macaristan'ın köklü kurumlarından Budapeşte'deki Eötvös Loránd Üniversitesi'nde Doğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü ve Türk Çalışmaları Anabilim Dalı Başkanı'dır. Edebiyat ve Dilbilim konularında uzmanlaşan akademisyen; Türk Halk Edebiyatı, Osmanlı Edebiyatı ve Orta

¹ Benedek Péri, “Ḥaydar Ḥārizmī's “Maḥzan-al-asrār” and a Peculiarity of the “Maḥzan-al-asrār” Manuscript Tradition”, *Altaic and Chagatay Lectures, Studies in Honour of Éva Kincses-Nagy* (Szeged: University of Szeged, 2021), 317-327.

Asya Türk Edebiyatı'nın yanısıra Klasik Türk Edebiyat Tarihi, Türk-Fars Edebi İlişkileri ile Hindistan'da Türk Dili ve Edebiyatı sahalarında önemli eserler vermektedir, "Ali Şîr Nevaî Eserlerinin Yabancı Dillere Çevrilmesi ve Eserlerinin Eğitim Kurumlarında Öğretimi" adlı uluslararası projenin de resmi ortağıdır. Yazar, kitabına İngilizce, Çağatayca (Özbek Türkçesi) ve Türkçe üç Önsöz ile başlamaktadır. Önsözler şu başlıklar altındadır:

1. Macaristan'da Türkoloji ve Özbekistan Kültürel Mirasının Haritalanması
2. Macaristan Bilimler Akademisi Kütüphanesi ile Özbekistan'ın Kültürel Mirasını Yansıtan El Yazmaları
3. Haydar H̄'arizmī
4. Haydar H̄'arizmī'nin "Maḥzenü'l-Esrār" Adlı Eseri
  - 4.1. Eserin Adı
  - 4.2. Eserin Yazım Tarihi
  - 4.3. Haydar'ın "Maḥzenü'l-Esrār" Mesnevisinin Muhteviyâtı
  - 4.4. Metnin Önceki Baskıları
  - 4.5. Budapeşte Nüshası (ss. 37-50)²

Macaristan'da Türkoloji ve Özbekistan Kültürel Mirasının Haritalanması başlığı altında yazar, Macaristan ve Türk dünyası arasındaki kopmaz bağlardan, Çağatay araştırmaları yapan Macar bilim adamları Ármín Vámbéry (1832- 1913), József Thúry (1861-1906), János Eckmann (1905-1971) ve András Bodrogligeti'den (1925-2017) bahsetmektedir. 1980'lerden sonra da bu kürsü István Vásáry (d. 1945), Benedek Péri (d. 1966), Ferenc Csirkés (d. 1972) ve András Czertnár (d. 1989) ile devam etmektedir ve Türk edebiyatı sahasında *Čagataische Sprachstudien*, *Şeybânî-nâme*, *A közep-ázsiai török irodalom (Orta Asya Türk Edebiyatı)*, *Behcetü'l-Lugât, Chagatay Manual (Çağatayca El Kitabı)*, *Grammar of Chagatay (Çağatay Dilbilgisi)*, *Modern Literary Uzbek (Çağdaş Özbek Edebî Dili)*, *Az indiai timuridák és a török nyelv. A török írás- és szóbeliség a Mogul-kori Indiában ("Hindistan'daki Timurlular ve Türk Dili. Bâbü'r İmparatorluğu'nda Türk Dili ve Edebiyatı")*³ gibi çalışmalar yapılmıştır (ss.38-41).

Macaristan Bilimler Akademisi Kütüphanesi ile Özbekistan'ın Kültürel Mirasını Yansıtan El Yazmaları başlığında Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'ne bağışlanan Çağatayca ve Farsça el yazmaları tanıtılmıştır.⁴ Kütüphane Kont Jozsef Teleki (1790-1855) tarafından 1826 yılında kurulmuştur. İlk el yazmaları koleksiyona 1876'da eklenmiştir. Câmî'nin eserleri,

² Benedek Péri, *Haydar H̄'arizmī "Maḥzan-al-asrār", The Treasury of Secrets* (Budapest: Library and Information Centre of Hungarian Academy of Sciences, 2020), 37-50.

³ Ayrıntı için bk. Benedek Péri, *Az indiai timuridák és a török nyelv. A török írás- és szóbeliség a Mogul-kori Indiában* (Indian Timurids and Turkic language. Turkic Language and Literature in Mughal India) (Piliscsapa: Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete, 2005).

⁴ El yazması ve Türkçe metinlerin açıklamaları için bk. Benedek Péri, 'Turki Language and Literature in Late Mughal India as Reflected in a Unique Collection of Texts,' in A.C.S Peacock and Richard Piran McClary (eds.), *Turkish History and Culture in India* (Leiden: Brill, 2020), 367-387.

Fuzûlî'nin divanı, Türkçe-Farsça sözlükler ve Özbek hükümdarının seçilmiş birkaç şiiri de bu koleksiyonda muhafaza edilmektedir (s. 43).

Haydar Harezmî başlığı ile yazar, Timur dönemi şairi Haydar H̱ārizmī'den bahseden eserlerden söz etmektedir. Yazarın ifadesine göre Haydar H̱ārizmī, Harezm asıllıdır ve eserini Şiraz hükümdarı İskender'e ithaf ettiği için Şiraz'da yaşamış olması muhtemeldir. Mesnevisinde ilk üç halifeden bahsetmeyip sadece Hz. Ali'yi övmesi, Haydar H̱ārizmī'nin Şîî olduğunu göstermektedir (s.45).

Haydar H̱ārizmī'nin "Mahzenü'l-Esrâr" Adlı Eseri başlığı altında yazar, eseri; adı, yazım tarihi, muhtevası ve baskıları ile tanıtmıştır.

Eserin Adı başlığı altında metinde başlığın bulunmadığı ifade edilmiştir. Babür'e göre eserin adı Gülşenü'l- Ebrâr (Fazîletlilerin Gül Bahçesi)'dir. Fakat yazar eserini *Mahzenü'l-Esrâr* olarak isimlendirmesinin sebebini 16. yüzyılın şiirsel düşüncesinde *mahzenü'l-esrâr* ifadesinin bir türü belirlemesine ve dolayısıyla Nizâmî'nin meşhur mesnevisi üzerine modellenen tüm mesnevilerin *Mahzenü'l-Esrâr* olarak adlandırılabilceğine dayandırmaktadır (s. 46).

Eserin Yazım Tarihi başlığında metinde eserin yazım tarihinin bulunmadığı belirtilmiştir. Fakat Haydar H̱ārizmī, İskender'i kendi adına hutbe okutan ve sikke bastıran bir padişah olarak ifade etmektedir. H̱ārizmī'nin eserini, İskender'in bağımsızlık ilanı ile ölümü arasındaki dönemde yazdığı düşünülerek *Mahzenü'l-Esrâr* 1412 ile 1415 yılları arasında tarihlendirilmektedir.

Haydar'ın "Mahzenü'l-Esrâr" Mesnevisinin Muhteviyâtı başlığı altında eser yapı bakımından değerlendirilmiştir. Eser, Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr*'ı ile aynı vezin ve kafiyledir, konu ve üslup bakımından da aynı özellikleri taşımaktadır. Geleneksel şekilde besmele ile başlar, münacat, na't ile devam eder. Hz. Ali'yi ve İskender bin Ömer Şeyh Mîrzâ'yı metheder. Mesnevinin ana bölümü alt bölümlerden meydana gelir, alt bölümler beyitler ve hikâyelerden oluşmaktadır. Zira Nizâmî'nin eserinden farkı, her makaleden sonra bir hikâyenin anlatılmış olmasıdır. Metin, sekiz hikâyeden oluşmaktadır: 1. Çarşıda Sikkelerini Kaybeden Gencin Hikâyesi; 2. Emir Timur ve Karıncanın Hikâyesi; 3. Yakup Peygamber'in Hikâyesi; 4. Hârûn er-Reşîd ve Behlül'ün Hikâyesi (mevcut nüshada eksik); 5. Yaşlı Kadın ve Kumaş Tüccarının Hikâyesi; 6. Kervan ve Hâtim et-Tâî Türbesi'nin Hikâyesi; 7. Hükümdar-Peygamber Süleyman ve Küp; 8. Gazneli Mahmud ve Derviş (s. 48). Çeşitli el yazmalarında hikâyelerin sıralanışında değişiklikler olduğu da ifade edilmektedir.

Metnin Önceki Baskıları başlığında metnin ilk eleştirel basımının 2008 yılında Avni Gözütok tarafından yayımlandığı ifade edilmektedir. Yazar, neşredilen eserler ve nüshalarından bahsedip Batı kütüphanelerindeki el yazmalarının tümünün kullanılmadığı ve yeni bir eleştirel basımın yakın gelecekte planlandığını belirtmektedir. *Önsöz*'den sonra besmele ile başlayan ilk sayfasından sonra eserin ciltli hali resmedilmiştir.

Budapeşte nüshası başlığında Perzsa O. 81 arşiv numarasıyla kayıtlı nüshanın, bünyesinde iki mesnevi içeren derleme bir cilt olduğu belirtilmiştir. İlk metin, edebiyat tarihçileri tarafından kaybolduğu düşünülen Farsça bir nüshadır. Elfiyye ve Şalfiyye adlı mesnevi, Ezrakî Herevî (ö. 11. yüzyıl sonları) tarafından yazılmıştır. Aynı kâtip tarafından istinsâh edilen ikinci metin ise H̱ārizmī'nin yazmış olduğu *Mahzenü'l-Esrâr* mesnevisidir. Azerbaycan Türkçesine çok benzeyen birkaç fonetik özelliği, ana dili Oğuz Türkçesi olan bir müstensih tarafından istinsâh edilmiştir. Nüshada, sonradan eklenecek olan minyatürler için boş bırakılan iki sayfa

bulunmaktadır. Bunlardan biri, Yaşlı Kadın ve Kumaş Tüccarının Hikayesi'ni, diğeri ise Kervan ve Hâtim et-Tâî Türbesi'nin Hikayesi'ni tasvir etmek için ayrılmıştır (s.49).

Budapeşte el yazması yayımı iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, nüshanın minyatürü ve metnin bir transkripsiyonunu içermektedir. Trankripsiyonlu metin, 20b, 21a sayfasıyla ve onların transkripsiyonuyla verilmiştir. Bu bölümde yer alan yaprakların sırası, nüshanın mevcut durumunu yansıtmaktadır. İkinci bölüm Haydar *H̄ārizmī'nin Maḥzenü'l-Esrār* adlı mesnevisinin Péri tarafından nazım şeklinde hazırlanmış İngilizce çevirisini içermektedir. Çeviri;

*In the name of the most merciful and benign Lord,
For its shining glory and splendor is this verse adored.
Say out loud the name of Truth, He's generous and kind,
Only then begin your work and success you will ind!*

şekliyle başlamaktadır. Aralarda minyatürlü sayfalar yer almaktadır. Bu bölümde metin, orijinal yaprakların sırasını yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Nüshanın bir yaprağı eksiktir, boşluk, çeviri metinde belirtilmiştir. Kitap, içindekiler kısmıyla sona ermektedir.

Benedek Péri'nin Budapeşte nüshasını esas alarak İngilizce'ye çevirdiği metin Çağatayca orijinal metinle karşılaştırıldığında, Çağatayca metin,

*Bismillah al-rahman al-rahīm
Fath u zaḡar āyatidīr ay ḡakīm* (s. 56)

“Ey hakīm, Bismillahirrahmanirrahim fetih ve zafer ayetidir” diye başlamaktadır, yazarın yaptığı İngilizce çeviri:

*In the name of the most merciful and benign Lord,
For its shining glory and splendour is this verse adored* (s. 165)

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, Parlayan görkemi ve ihtişamından dolayı bu ayete hayran kalına” şeklindedir.

*Başlasang her işni buni naqş bil
Tangri ati birlā anī ḡatm qil* (s. 56)

“Her işe bununla başlamayı adet haline getir, Allah adıyla başla onunla da bitir” anlamındaki Çağatayca (Özbek Türkçesi) ifade İngilizceye,

*Say out loud the name of Truth, He's generous and kind,
Only then begin your work and success you will find!* (s.165)

“Hakkın adını yüksek sesle söyle, O cömert ve naziktir, ancak o zaman çalışmalarına başla ve başarıya ulaş!” şeklinde çevrilmiştir.

İncelenen şiirlerden anlaşıldığına göre, yapılan İngilizce çeviriler çok kuvvetli bir kalemle ve ince bir ruhla yazılmıştır. Zira çeviriler orijinal metnin manasını korumakla kalmayıp şiirin ahengini de çevrilen şiir dili içerisinde sağlamayı başarmıştır.

*Bir nečega tāj-i risālat berip
Bir nečega nūr-i hidāyat berip* (s. 59)

“Bazılarına peygamberlik tacı verip, bazılarına da hidayet nuru verip” anlamına gelen dizeler,

*Chosen ones received from Him the crown of prophethood,
Some received the light to see the road towards what's good. (s. 166)*

“Seçilmiş kimseler O’ndan peygamberlik tacını aldılar, bazıları ondan iyiye giden yolu görmeye yarayacak ışığı aldılar” şeklinde çevrilmiştir. Bu ve benzeri dizelerde yazar şiirin ifâ ettiği anlamı da güzelleştirmiştir.

*Bizga bolmasa andağ şaftı
Bozğay idi bizni hişāl-i şantı (s. 59)*

“Eğer bize onun gibi şefaât eden olmasaydı, bizi kötü huylar bozacaktı” ifadesi, çeviride:

*If we weren't cared for by such a loving friend,
Our nature would have led us all to a bitter end. (s. 166)*

“Eğer bu kadar sevgi dolu bir arkadaş bizimle ilgilenmeseydi, doğamız bizi acı bir sona sürükleyecekti” şekliyle orijinal anlamı bozmadan kafiyei sağlamak için “bitter end” (acı son) tamlamasıyla kullanılmıştır. Péri, çeviri yaptığı şiirlerinde ahengi sağlarken yalnızca kafiye dikkat etmekle kalmamış, aliterasyon sanatına da yer vermiştir:

*Band u balā dunyāda erga tūšar
Munča balā erkişiğa ne tūšar (s. 68)*

“Dünyada engel ve bela er kişiye düşer, bunca bela er kişiye niye düşer?” ifadesi,

*A man is forced to face trouble every now and then,
No one can tell why it comes, no one can say when (s.171)*

“Bir adam arasıra belayla karşılaşmak zorunda kalır, hiçkimse anlatamaz neden geldiğini veya ne zaman geleceğini” şekliyle tercüme edilirken, “forced”, “face”deki “f” sesleri ile “man”, “now” “then”, “no”, “one”, “can”, “when”deki “n” sesleriyle aliterasyon yapılmıştır. Müellif eserini;

*Tükandi Maḥzan al-asrār
Tammat (s.156)*

“Tamamlandı Mahzenü’l Esrār, bitti” sözüyle bitirirken, yazar da aynı anlamla:

*The “Maḥzan al-asrār” is finished
The end (s. 214)*

“Mahzenü’l Esrār bitti, son” şeklinde bitirmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, Osmanlı sahasında çalışma yapacaklar için önemli kaynak eserlerden biridir. Titizlikle incelendikten sonra el yazması bir nüshanın transkribe edilip İngilizceye çevrilmiş olması, çalışmanın en güçlü ve önemli özelliklerindendir. Bu eserle yeni çalışma alanları açılabilir, Osmanlı sahasında yapılan çalışmalar, Batı dillerine çevrilerek yeni fikirlere zemin hazırlanabilir.

Kaynakça

- Péri, Benedek. Ėaydar Ėārizmī “Maĥzan-al-asrār”, The Treasury of Secrets. Budapest: Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences, 2020.
- Péri, Benedek. Az indiai timuridák és a török nyelv. A török írás- és szóbeliség a Mogul-kori Indiában (Indian Timurids and Turkic language. Turkic Language and Literature in Mughal India). Piliscsaba: Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete, 2005.
- Péri, Benedek. “Turki Language and Literature in Late Mughal India as Reflected in a Unique Collection of Texts,” A.C.S Peacock ve Richard Piran McClary (ed.), *Turkish History and Culture in India*. Leiden: Brill, 2020, 367-387.
- Péri, Benedek. “Ėaydar Ėārizmī’s “Maĥzan-al-asrār” and a Peculiarity of the “Maĥzan-al-asrār” Manuscript Tradition”, István Zimonyi (ed.), *Altaic and Chagatay Lectures, Studies in Honour of Éva Kincses-Nagy*. Szeged: University of Szeged, 2021, 317-327.